



**VERGİ KANUNLARI İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİNE İLİŞKİN
HAK-İŞ ve TÜRK-İŞ ORTAK GÖRÜŞ ve TALEPLERİ
18 Temmuz 2024**

İki İşçi Konfederasyonu olarak, tüm dünyada yaşanan savaşların, yoksulluğun ve açlığın temelinde küresel düzeyde yaşanan gelir eşitsizliği olduğuna inanıyoruz.

2022 yılında yayımlanan Dünya Eşitsizlik Raporu'na göre; dünyadaki tüm gelirin %52'si en yüksek gelir grubundaki %10'luk kesim tarafından paylaşılırken buna karşılık toplam nüfusun %52'si toplam gelirin yalnızca %8,5'ini almaktadır.

Dünyadaki en yüksek gelir grubundaki %10'luk kesim ise toplam servetin %70'ine sahipken, en yoksul %50'lik nüfus toplam servetin yalnızca %2'sine sahiptir.

Ülkemize baktığımızda durumun küresel düzeyin çok daha ilerisinde olumsuz olduğunu görmekteyiz. Dünyada gelir eşitsizliği bakımından, OECD rakamlarına göre ülkemiz, Meksika, Şili ve Kosta Rika'dan sonra 4. sırada yer almaktadır. Bu durum küresel düzeydeki eşitsizliği en derin ve en katı yaşayan 4. ülke olduğumuz gerçeğini ortaya koymaktadır.

Bu nedenle ülkemizde gelir eşitsizliğini dengeleyecek adil bir vergi sistemi ile bütüncül sosyal politikalara acil bir şekilde ihtiyaç duyulmaktadır.

Mevcut vergi sisteminde, özellikle gelir vergisi yükünün ücretler ve ticari kazançlara aktarıldığı, servet ve mali servetler üzerindeki vergi yükünün ise minimum düzeylerde tutulduğu görülmektedir. Mevcut gelir ve servet eşitsizliğinin giderilmesi bakımından, daha adil bir vergi sistemine geçişin zorunlu olduğunu düşünüyoruz. Özellikle ücret üzerindeki vergi yükünün, vergi oranlarında ve vergi dilimlerindeki düzeltmelerle servet ve mali servetler üzerine aktarılmasını, vergilendirme politikalarında aile yükümlülüklerinin dikkate alınarak vergi matrahlarının ve vergi oranlarının belirlenmesinin daha adil bir yöntem olacağına inanıyoruz.

Gelir, refah ve büyümenin adil bir şekilde paylaşılmasını savunuyoruz. Ancak milli gelirin oluşmasında en büyük katkıyı veren emek kesiminin payının her geçen gün azaldığına tanık oluyoruz. Ortaya çıkan gayri safi milli hasıladan ücretlilerin aldığı oranlara baktığımızda, OECD ortalamasının %55, AB ortalamasının da %65 civarında olduğunu görüyoruz. Ancak ülkemizde gerçekleşen milli hasılanın yalnızca %30 civarı ücret gelirlerinden oluşmaktadır. Buna göre refahın paylaşımında büyük bir adaletsizlik olduğu ortadadır.

Çalışanların yarısına yakınının asgari ücretle çalıştığı, asgari ücretin açlık sınırının dahi altında hesaplandığı, kayıtlı istihdamın yalnızca %9'unun bir toplu iş sözleşmesinden faydalandığı dikkate alınır bu adaletsiz dağılım beklenen bir sonuçtur. Oysa Avrupa ülkelerinde bu oranlara bakıldığında, çalışanların yalnızca %10'nun asgari ücretle çalıştığı ve bir toplu iş sözleşmesinden faydalanan çalışanların ortalama %80 düzeylerinde olduğu görülmektedir.

Bu nedenle sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, adil bir vergi sisteminin yanı sıra refahın adil paylaşımı için de bir zorunluluktur.

İşçi Konfederasyonları olarak 9 Temmuz 2024 tarihinde “insan onuruna yaraşır bir yaşam talep ediyoruz” başlığı ile yapmış olduğumuz ortak açıklamada başta vergi düzenlemeleri olmak üzere emek kesiminin en acil taleplerini kamuoyu ile paylaşmıştık. Ancak TBMM’ne sunulan yeni vergi kanun teklifinde bu taleplerimizin ne yazık ki yer almadığını görmekteyiz.

Bu kapsamda komisyona sunulan kanun teklifine ilişkin görüşlerimiz şu şekildedir:

Vergi dilimlerinde adalet sağlanmalıdır.

Ücretlerin vergilendirilmesinde mevcut tarife ve artan oranlar çalışanları mağdur etmektedir. Ücretliler için düzenlenen gelir vergisi tarifesinin ilk dilimi 2024 yılı için 110 bin TL olarak belirlenmiştir. 2002 yılında gelir vergisi tarifesinin ilk basamağı asgari ücretin 17 katyken, günümüzde ise 5,5 katına kadar gerilemiştir. Geçmiş yıllarda yılın son aylarına kadar ikinci vergi dilimine girmeyen birçok işçi, günümüzde Mart ayında ikinci vergi dilimine girmekte, yılda yaklaşık bir buçuk aylık ücretini fazladan vergi olarak ödemektedir.

Asgari ücret vergi istisnası, vergi matrahına dahil edilmemelidir.

2022 yılında asgari ücret gelir ve damga vergisi istisnası kapsamına alınırken vergi dışı tutulan bu tutar ne yazık ki gelir vergisi matrahına dahil edilmiştir. Başka bir ifadeyle vergiden muaf tutulan bir ödeme vergiye esas kazanç hesabına dahil edilmiştir. Bu durum ücretliler yönünden beklenen vergi yükünün azalması sonucunu yaratmamıştır. Bu çerçevede, asgari ücret istisnası vergiden değil, matrahtan indirim yöntemiyle uygulanmalıdır.

Vergi dilimi ilk matrahı asgari ücretin yıllık kazancının altında olmamalıdır.

Gelir vergisi tarifesinin ilk basamağının, geçmiş yıllarda olduğu gibi, yıllık asgari ücret brüt tutarı toplamının (fazla mesai, yol, yemek, yakacak yardımları gibi ek menfaatler de dikkate alınarak) bir miktar üzerinde tespit edilmesi, diğer vergi tarifesi oranlarının da ilk dilim esas alınarak çalışan lehine güncellenmesi gerekmektedir.

Vergi kesinti oranları, işçinin ailesi, sosyo-ekonomik durumu göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.

Vergi düzenlemelerinde hanedeki kişi sayısı ve toplam hane geliri dikkate alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.

OECD ülkelerinde ücret üzerindeki vergi dahil tüm yasal kesintilere baktığımızda kişinin evli, bekar olup olmasına ve çocuk sayısına göre önemli değişiklikler göstermektedir. Örneğin; Fransa’da bekar ve çocuksuz bir kişinin ücretindeki tüm kesinti oranı %47 iken 2 çocuklu, tek ebeveynli bir kişinin kesinti oranının %20’ye düştüğünü görüyoruz. Oysaki ülkemizde yapılan yasal kesintiler kişinin aile ya da medeni durumu ile çocuk sayısına göre değişmemektedir.

Vergi düzenlemelerinde aile yükümlülüklerinin dikkate alındığı bir model geliştirilmesi zorunludur.

İlk vergi dilimi %10’dan başlamalıdır.

Vergi matrahı -eskiden olduğu gibi- ücretli çalışanların lehine farklılaşmalı, asgari ücret sonrası ilk vergi basamağı için uygulanacak oran da % 10 olmalıdır.

Zorunlu temel harcamaların tüketiminden alınan KDV %1’e düşürülmeli, temel tüketim mallarından alınan KDV sıfırlanmalı ve dolaylı vergilerin payı azaltılmalıdır.

İşçiler hem kaynaktan kesilen doğrudan vergiler hem de harcamalar yoluyla dolaylı vergi ödemeleri nedeniyle çifte vergilendirmeye tabi tutulmaktadır. Çalışanlar üzerindeki doğrudan ve dolaylı vergiler azaltılmalıdır. Bu kapsamda, ailesiyle birlikte yaşamını sürdürmesi için yaptığı temel ve zorunlu harcamaları (eğitim, sağlık, kira, ulaşım vb.) ödenen gelir vergisinden istisna tutulmalıdır. Harcamalarında ağırlıklı yer kaplayan doğalgaz, elektrik, su, ulaşım ve iletişim hizmetleri tüketiminden alınan KDV oranı % 1’e düşürülmelidir. Temel tüketim mallarından alınan KDV sıfırlanmalıdır.

İşçi SGK prim kesintilerinin %5'i bütçeden karşılanmalıdır.

İşverenin ödemiş olduğu sosyal güvenlik primi düşürülmüş ve buradan doğan milyarlarca liralık gelir kaybı Hazine tarafından karşılanmaktadır. Ancak işçilerin sosyal güvenlik priminde bir indirim yapılmamıştır. Sosyal devletin koruyucu vasfı öncelikle düşük gelirli olan ücretli çalışanlar için olmalıdır. İşverenlere sağlanan sosyal güvenlik prim desteğinin benzeri bir destek, işçilere de verilmelidir. İşçilerin sosyal güvenlik haklarında bir kayıp yaratmayacak şekilde işçi SGK prim payının 5 puanı bütçeden karşılanmalıdır. Böylece işçilerin milli gelirden hak ettikleri payı almaları sağlanmalıdır.

Kayıt dışı istihdam ile mücadelenin yolu sendikal örgütlenmeden geçmektedir.

Türkiye'de kayıt dışı ekonominin büyüklüğü değişik hesaplamalarda yaklaşık %25 olarak hesaplanmaktadır. Türkiye'de kayıt dışı ekonomi nedeniyle, milli gelire oranla %3 ile %11 arasında değişen oranlarda vergi kaybı söz konusudur.

Kayıt dışı istihdam oranı ise %30 seviyesindedir. Kayıt dışı istihdam üretim maliyetlerinin gerçek değerlerden oluşmasını engellediği ve varlık değerlerini değiştireceği için 'vergi matrahının aşınmasına' neden olacaktır. Bu durum hem vergi kaybına hem de sosyal güvenlik sistemine ödemelerin azalmasına neden olduğu için kayıtlı çalışanların dolaylı olarak mali yükünün artmasına da neden olacaktır.

Kayıt dışı istihdamla mücadele etmenin en etkin yolu sendikal örgütlenmenin artırılmasıdır. Emekçilerin haklarının güçlendirilmesi için sendikalaşma önündeki engellerin kaldırılmasını talep ediyoruz.

En düşük emekli aylığı asgari ücret seviyesine çekilmelidir.

Ülkemizde hem emekli olabilmek hem de emekli olarak insanca bir yaşam sürmek giderek zorlaşmaktadır. Milyonlarca emekli ve hak sahibi asgari ücretin çok altında aylık ve gelir elde etmektedir.

Geçmiş yıllarda sosyal güvenlik mevzuatında yapılan değişikliklerle yaşlılık aylığının hesaplanmasına ilişkin hükümler yeniden düzenlenmiştir. Yaşlılık aylığı bağlama oranları düşürülmüş ve güncelleme katsayısı azaltılmıştır. En düşük emekli aylığının hazine desteği ile 10 bin lira olması bu durumun vahametini göstermektedir. Kanun teklifi ile öngörülen 12 bin 500 TL insani yaşam standartlarının altında kalmaktadır. En düşük emekli aylığı asgari ücret seviyesinde olmalıdır. Emekli aylıkları arasındaki dengesizliğin giderilmesi için intibak düzenlemesi yapılmalı, aylık bağlama oranları eski düzeyine çekilmeli, emekli aylıkları hesaplanırken ve artırılırken büyümenin tümü hesaba katılmalıdır.

İlgili kanun teklifinde yukarıdaki tespitlerimizin dikkate alınarak düzenlemeler yapılmasını talep ediyoruz.

Ergün ATALAY
TÜRK-İŞ Genel Başkanı

Mahmut ARSLAN
HAK-İŞ Genel Başkanı